

Betalingsverkeer: efficiënt en goedkoop

In haar Jaarverslag over 2003 constateert DNB dat Nederland een efficiënte infrastructuur van het betalingsverkeer kent, waardoor de kosten van bancaire basisdiensten tot de allerlaagste ter wereld behoren. Ondanks deze lovende woorden, heeft de Nederlandse Mededingingsautoriteit zich onlangs negatief uitgesproken over de samenwerking tussen de banken op het gebied van het elektronisch betalingsverkeer. De Nederlandse banken hebben hier bezwaar tegen aangetekend. In dit themabericht wordt nader ingegaan op de structuur van het Nederlandse betalingsverkeer.

Betalingsverkeer

Het elektronisch betalingsverkeer neemt nog steeds toe. In 2003 zijn er in ons land bijna 1,2 miljard pin-transacties uitgevoerd (zie figuur 1). Dit is een stijging van 8 procent ten opzichte van 2002. Het chippen is met 25 procent gestegen tot meer dan 109 miljoen transacties. Nog steeds wordt echter meer dan 85 procent van alle transacties bij toonbankinstellingen contant uitgevoerd. Deze betalingen zijn ten opzichte van elektronische betaalmethoden relatief duur.

Tariefstructuur toonbankbetalingen

DNB haalt in haar jaarverslag een recente studie aan van het Maatschappelijk Overleg Betalingsverkeer (MOB)¹. Om de efficiency van het betalingsverkeer te onderzoeken heeft het MOB onderzoek gedaan naar de kosten van toonbankbetaalproducten (contant geld, pinpas, creditcard en chipknip). De kosten van bancaire basisdiensten in Nederland behoren volgens DNB tot de allerlaagste ter wereld, dankzij de efficiënte infrastructuur van het betalingsverkeer. In het genoemde rapport wordt echter benadrukt dat er nog grote maatschappelijke kostenbesparingen mogelijk zijn als grote bedragen met de pinpas worden afgerekend en als – ongeacht het bedrag – vaker met de chipknip betaald zou worden. In het jaarverslag wordt dan ook gepleit voor een aanpassing van de tariefstructuur voor het contante betalen, waarin de werkelijke kosten beter worden

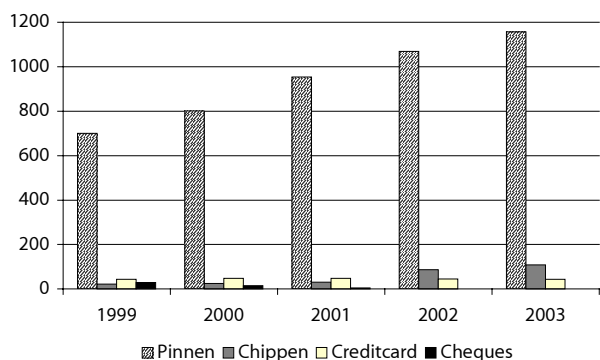
¹ MOB, Werkgroep kostenonderzoek toonbankbetaalproducten, *Betalen kost geld*, maart 2004. In het MOB zijn onder andere de Consumentenbond, toonbankinstellingen, Interpay, de banken en DNB zelf in vertegenwoordigd.

weerspiegeld dan nu het geval is. Dit zou volgens DNB de maatschappelijke efficiency waarmee geld in de economie wordt gebruikt ten goede komen.

Markttransparantie

Voor particuliere gebruikers van toonbankbetaalproducten heeft de huidige tariefstructuur op dit moment nauwelijks verband met het feitelijk productgebruik. Transactiegebonden tarifiering ligt echter gevoelig bij consumenten, aldus DNB. De Consumentenbond ziet het betalingsverkeer als een publieke functie en een basisbehoefte van consumenten. Ze vindt dat een basispakket voor het betalingsverkeer gratis toegankelijk moet zijn². Met het Convenant Basisbetaaldiensten, dat de banken met maatschappelijke organisaties zijn overeengekomen, garanderen de banken een dergelijk betalingsverkeer. Kosten van toonbankbetalingen zijn natuurlijk integraal in de winkelprijzen opgenomen. In die zin betaalt de consument dus nu reeds, al is het indirect. Zou een deel daarvan aan de consument in directe zin in rekening worden gebracht, dan dient dat tot herkenbare lagere winkelprijzen te leiden. De kosten van het betalingsverkeer zijn niet uitsluitend een maatschappelijke last. Daarnaast zijn er ook maatschappelijke opbrengsten aan verbonden. Zo draagt een efficiënt betalingsverkeer immers bij aan het beter functioneren van financiële en reële markten.

Figuur 1: Nederlands elektronisch betalingsverkeer naar aantallen transacties, miljoenen

Bron: DNB, Jaarverslag 2003. De cijfers over 2003 zijn deels gebaseerd op schattingen van DNB.

² Reactie van de Consumentenbond in het rapport *Tariefstructuren en infrastructuur in het Nederlands massale betalingsverkeer*, Werkgroep Tariefstructuren en Infrastructuur in het betalingsverkeer, maart 2002.

De detaillisten

Zakelijke gebruikers worden direct geconfronteerd met transactiegebonden tarifiering voor toonbankbetaaldiensten. Zo moeten retailers bijvoorbeeld voor het afstorten van contant geld en het opnemen van wisselgeld aan banken betalen. Ook aan pin- en chiptransacties zijn kosten verbonden. Op basis van een studie naar het betalingsverkeer (zie voetnoot 2) heeft DNB in 2002 enkele aanbevelingen gedaan, waaronder over de rol van Interpay als enige aanbieder van (en contractpartij voor) netwerkdiensten en voor autorisatie van pinbetalingen. Sinds 1 maart van dit jaar dienen winkeliers met een bank naar keuze een contract af te sluiten voor pin- en/of chipbetalingen, terwijl dit voorheen alleen met Interpay mogelijk was. DNB verwacht dat dit zal leiden tot meer dynamiek in de markt, omdat de banken voortaan zelf als afnemers van Interpay zullen gaan optreden en deze diensten in onderlinge concurrentie aan de detaillisten gaan leveren. De transportdiensten zullen door Interpay aan de afzonderlijke banken in rekening worden gebracht. De banken zullen vervolgens zowel de kosten voor de betaaldienst, de autorisatie, als de transportdiensten aan de winkeliers doorberekenen.

NMa beboet banken en Interpay

Eind april heeft de NMa Interpay een boete opgelegd van ruim dertig miljoen euro voor het berekenen van excessieve tarieven voor de leveringen van netwerkdiensten voor pintransacties³. Dit zijn de tarieven die detaillisten per transactie aan Interpay betalen. Daarnaast heeft de NMa de acht banken die Interpay hebben opgericht een boete opgelegd variërend van een half tot 3,9 miljoen euro. Volgens de NMa hebben deze banken Interpay zodanig ingericht dat deze de enige aanbieder is van netwerkdiensten voor pinbetalingen, waardoor de concurrentie tussen banken werd uitgeschakeld.

Reactie banken

De banken tekenen bezwaar aan de tegen de beslissing van de NMa⁴. De totstandkoming van een nationaal elektronisch betalingsverkeersysteem (Interpay) heeft in alle openheid en met continue afstemming tussen De Nederlandsche Bank, de overheid en betrokken banken plaatsgevonden. Nederland is te klein voor het bestaan van meerdere betaalsystemen naast elkaar. Het doel was

tot een veilig en efficiënt nationaal systeem te komen, waarbij alle consumenten, ongeacht bij welke bank zij bankieren, bij betaalautomaten op dezelfde manier konden betalen. Het Ministerie van Economische Zaken heeft reeds in 1995 vastgesteld dat de bestaande gemeenschappelijke infrastructuur, de wijze van werken en de gehanteerde tarieven niet in strijd zijn met het Besluit horizontale prijsbinding (de voorloper van de Mededingingswet).

Daarom vindt de Nederlandse Vereniging van Banken (NVB) het verbazingwekkend dat de NMa negatief heeft geoordeeld over de samenwerking tussen de banken op het gebied van het elektronisch betalingsverkeer. De tarieven zijn sinds 1989 gehalveerd en ze behoren tot de laagste in Europa. Het feit dat het in Nederland goedkoop en efficiënt is, komt omdat het betalingsverkeer in Nederland voor een groot deel elektronisch plaatsvindt. Een recente studie wijst uit dat de gemiddelde prijs voor een identiek pakket betaaldiensten per jaar in Nederland 31 euro bedraagt, het laagste van de groep onderzochte landen (gemiddeld 167 euro)⁵.

Tot besluit

Het streven naar meer concurrentie in de financiële sector door de NMa is in beginsel een goede zaak, maar moet niet ten koste gaan van de klanten (gebruikers betalingsverkeer) en mag al helemaal niet leiden tot hoge maatschappelijke kosten en afbraak van het efficiënte betalingsverkeer. DNB concludeert in haar jaarverslag dat Nederland een efficiënte infrastructuur van het betalingsverkeer kent, waardoor de kosten van bancaire basisdiensten tot de allerlaagste ter wereld behoren. In de praktijk heeft Interpay haar tarieven in de loop van de tijd in lijn met gerealiseerde kostendalingen verlaagd. Daarnaast blijkt er een significante en negatieve relatie te zijn tussen het Interpay-tarief en het aantal pintransacties⁶. Van misbruik van een economische machtspositie is dus geen sprake. Als de NMa deze beslissing erdoor drukt en kostenverhogende maatregelen afdwingt, zal iedereen slechter af zijn.

Mei 2004

Wietske Timmermans (030 - 2162685)

W.Timmermans@rn.rabobank.nl

³ Zie www.nmanet.nl/

⁴ Zie www.nvb.nl.

⁵ Cap Gemini Ernst & Young, *World Retail Banking Report*, 2004.

⁶ Zie Oxera, *Economische analyse van de marktpositie en tarieven van Interpay*, december 2003.